

Síðaspillan og okkara handils- og keypmannsstandur.

Tað verður ofta haft á máli manna millum, at síðaloysi er harmiliga ringt her á landi. Um so er — og nakað er væl í tí, tessverri — hvar er so skyldin?

«Som de gamle sjunge, saa lærer de unge.»

At eitt gott fyrðidomi hevur almikið at týða í samfelagi okkara, er ásumað av teim gomlu. Ásannar hvør okkara ikki tað sama? Vit hugsa jú. Vit ásumna ikki bert at so er. Men er tað nakar hugsandi ímillum okkum, sum ikki at kalla hvønn dag bitur merki í ta oyðandi spillu, ið elvst av einum ringum fyrðidomi?

Vit vilja ikki grýta við gróti bert fyrri at grýta — hvørt menniskja hevur sín bæk, býr á ein ella annan hátt í glashúsi. Men vit mega viðganga, at fara vit at kanna eftir mentunnar- og síðastoduni hjá teim »högve», okkara forsprákarum og undan-gongumonnunum í bygd og bý í vinnulivinum — og tað er okkara tunga skylda at gera tað — koma vit til eina mynd, ið ikki er lystulig, alt annað enn »Fryd for vort Øje og Øre». Sjálvandi gevast undantok, tí betur! Men sum heildarmynd standa vit lágt, ógvuliga lágt, tá ið talan er um mentan og síðaspækt hjá teim, ið dags dagliga hava ta stóru fjøldina undir hondum sínum.

Tað kann vera — vit vita at tað ymsastaðni er so — at kulturløysi flunst í handilsstandinum aðrastaðni enn í Føroyum. Tó mega vit viðmerkja her, at í flestu londum eru menn við at leggja allar árar umborð við skátum, uttanlandaferðum og veran í útlandum fyrri at menna og uppala ein síðaðan og kunskaparríkan keypmann- og handilsstand. Hetta kann tianverri bert í lítlum muni sigast um okkum Føroyingar. Men um so er, at kulturløysið millum okkara keypmanns- og handilsstand ikki er nakað særkenni fyrri okkum Føroyingar frammi fyrri øll onnur fólk, umher tað á ongan hátt okkum — og ger ikki tann av hesum mentunnar- og síðaloysi elvda landaskaða betri. Landaskaða sogdu vit! Er tað ikki hin størsti landaskaði, skaðin á fólksins lyndi og sál? Tí: kann eitt fólk yvirhovur lyftast, mennast í virði — og ongan vøkstur og figgarligan stímbur við mentunnarløysingum sum oddamonnun og yvirmonnum í dagins strevi og virkan? Vit hugsa ikki! Henda okkara hugsan er okkara undanforsa, tá ið vit ikki kunna tuga til og harvið samtykkja hetta spill fyrri land og fólk okkara.

At gloyma er ofta so ilt. Minni hava sínar røtur, ið eru tægraðar inn í ein við sjálvum livinum, teim mongu, drjúgvu og longu livinsvundu lotum. Men lat gamalt vera gloymt, um tað ikki er møgulegt at gloyma tað í bræði. Tað veldir ónt at ríva ov mikið í tey vundu minni. Vit vilja tí royna at endurnýggja, uppافتا taka so lítið sum gjørligt av atburðinum hjá formonnum og leiðarum í vinnulivinum í farnum døgum. Ein atburður, ið vit sínum ráleika og síðaloysi við andstýgd stendur ristur í sál og sinni teirra, ið undir vóru. Lat tað mesta av hesum vera gloymt — og vónandi breiðir tíðin stítt gloymskunnar stov yvir øll tey

ÚR SUÐUROY

skammarmarki, ið tá vóru veidd fjøldini, teim arbeiðandi. Men vit kunnu sum sagt ikki umher okkum við at bera við skilið, sum enn tann dag í dag er ráðandi summastaðni her á landi.

Gallróp, bannan, svorjan og hundsan frá arbeiðsleiðarum og eigarum — hvør hevur ikki hoyrt, og hvør hoyrir ikki hetta lag á teim stóru arbeiðsplássunum við bornum, ungfolki og eldri menniskjum? Ein syndarlíkur kostur hjá teim ófestu og óbundnu sálum! Eitt syndarlígt fyrðidomi — ein syrgjuligur »stoppur» at læra av. Tað er einki at undrast yvir, um her at enda gongur út sum orðatakið sigur: »Som Herren saa og hans Svende.» Og hvat kostar hetta? Hvør kann meta tað! Her er kanska minst talan um sjálvan peningin. Og lønin — ein kladda!

Hetta einhvar friborin maður og kvinna sær, ið kenna sær fullan rætt til stítt, av og á at biðja um løn sína í kontantum peningi — hvat er svarið? Hvør arbeiðari kennir ikki tað frá sjálvroyndum ella øðrum. Tað er ikki talan um at motast sum javnlíkar, hvar hvør hevur sín rætt og sínar sómdir at krevja. Nei, nei! Disputurin og hin trælkaði — og tónalagði og orðalagði er haresfírr: »Hvat skalt tú nýta peningin til? Vit hava annað at gera enn at rinda tykkum pening» o. s. fr. Og so má hann, ið er smæðin og bljúgvinn — arbeiðsloysisnevin hongur jú háttandi — rokna upp: sjúkarakassi, skattur, límagjald og annað, ið kontantur peningur má til. Hann slífur so kanska nakrar krónur. So stítt skiljast harrin og arbeiðarin — hin seinni við óttanum í blóðinum fyrri ikki at fáa arbeiði meir, tí hann hevði hettað sær at krevja løn, nakað av løn síni í kontantum. Men hendir tað — og tað kann henda, at hann ella hon fortala seg og siga frá, at tey mega hava nakað av lønini til ein pakka ella til at loysa eitt sindur av vorum út, ið tey hava bestilt fyrri at spara ein triðjung til eina helvt, tá er eldur í skálanum: ein streymur av orðum, ið bert kulturløysingar orka at siga. Og so kann tað afturat henda, at viðkomandi fær at vita, at hann er tann veikari. »Tá skalt hoykottast! Arbeiði skalt tú ikki rokna við! — tú kannst so bestílla við tínum tómu hondum so nógv, tær lystir! Og hin veikari má lúta. Hann stendur aleina á berum botni. Tað er eingin, sum styðjar hann. Starvsfelagirnir orka ikki. Samfelagið vil ikki. Arbeiðsloysisvorið er sterkari, enn at hann kann bera upp fyrri tess høgum. Maktarleysur má hann siggja sín rætt, sínar hugsjónir sum friur maður knasast av yvirmaktini. Í ráleika, bannan og hundsan — og figgarilgum trældómi! Tað skal mikil kraft og sálarstyrki til, um ikki »karakterur» vikanar og fær stítt trælamerki. Her kreyst bót, her má botast, um menn skulu hava nakra vón um stør-tøk fyrri landið. Tøk, ið krevja glógvandi ídni, sparsmi og persónligt figgarligt frælsi til at »offra». Úttan offerhita og sam-anhald er hvørt stórmál deyðs-

domt. Hetta megu menn vita. Tað batar ikki við trænum, er røttin rotin!

Teir koma heim frá suður-landinum, frá Grønlandi — okkara harðbálva sjógarpar. Hvussu er móttøkan? Tað hendir, at hin stóri »principal-urin» valla sær teir. Ein skuldi forsvorið tilfíkt! Men tala við okkara sjómenn — og tú mást trýgva, so harmiligt tað enn ljóðar. Hava teir fiskað lítið ella rættlari sagt: hava teir ikki gjørt rokiskiskap, motir skiparanum og mannskapinum ein skemdar-skolan. Ein skemdariskolan, ið má vera hundarðfalt beisk at svolgja hjá monnum, ið vita millum Guð og sín, at teir hava arbeiðið yvir evnir. Valla nakað arbeiði verður drivið so hart sum hin føroyski partafiskiskapurin. Hevði fortjenastan verið haresfírr, var slitið sínar sakir. Men Guð skal vita, at fortjenastan ikki er stór, meðan aftur-ámotið útreiðslurnar eru nógvur og munarnir nógvir at metta heima. At keypa góðgeiti heim aftur við sær er ikki talan um. Bert ein kundi fingið neyðsynj-arvorurum. Men umframt teir er tørvurin til kontantum pening stórun. Ein og hvør hús-maður veit hetta. Men hvussu trupult gongur ikki við at fáa fatur í tey neyðar oyruni. Sum-mir hætta sær als ikki at biðja um ley, men royna at bíða og bíða í tolni. Og teir, ið hætta sær at biðja um eitt sindur av kontantum, megu gagna fjöggu-um sama skerseldin sum ar-beiðararnir — og so fáa teir minni enn so altíð tær fáu krónurnar, teir ynskja. Teir krevja ikki. Okkara slit- og sleipmenn eru ikki krevjandi — tað er synd at siga. Tað, ið ikki kundi hugnast at boðist monnum í øðrum londum, taka okkara menn við í tolni.

Vit kundu hildið áfram. Men lat okkum stóga. Vit vilja í hesi syftu vera so spakførir sum gjørligt. Hóast tað er so, at ein kennir best til, hvussu landið liggur, har ein býr og virkar, vilja vit ikki nevna nøvn á bygdum og monnum. Vit hava stegð við tí og einans nortíð eitt sindur við tað i sumnum plássum vanliga. Kanska onkur tó heldur, at vit her hava gjørt ov mikið av. Men so er ikki. Tvørturímóti! Vit vildu fegnast latið hetta mál ligið. Tað er so óhugnaligt og býðir einum ímóti. Men vit kunnu ikki koma undan. Hetta »kulturløysi», hesa síðaspíllu frá ymsum av okkara »stóru» monnum kunnu vit ikki tuga til. Tí tess stendur ov nógv uppá spæl, ikki bert fyrri einstaklingin. Men okkara fólks andaliga menning og styrki, okkara fólks »karakterur» og tess figgarliga frælsi leika á. Og tað vigar so nógv, at nú kann ikki tigast longur. Tað hevur tessverri verið ov leingi tagt. Og hvør vilt vit koma aftur til henda spurning, koma ávarandi menn sjálvi at avgera. Eitt vilja vit lova: at vit skulu royna at hava eitt vakíð eyga við hesa her umskrivuðu hervilligu síðaspíllu. Samstundis sum vit streingja hetta heiti, vilja vit biðja allar teir, ið ikki bert eru óseikir í tí beinleiðis spillandi atburði og mentunnar-

løysi, men sum hava roynt og framvegis eftir forinuni royna at lata teirra ávirkan á og hagræðing av sínum fólk vera spekjandi og mennandi — vit biðja hesar hampamenn og síð-aðu oddamenn ikki misskilja hesa grein, men meta hana sak-liga og sær persónliga óviðkom-andi, meta hana ikki bert sum eina affinng, men í meiri mun sum goymandi í sær eitt ynski um, at vit megu hevast, so tað ikki skal kunna sigast um okk-um, at oddamenninir, teir leið-andi í okkara vinnulívi, eru ein flokkur av kulturløysingum og síðaspíllarum.

Tvøroyri.

Kolið og leirurin.

Eina tíð hevur verið tagn um hetta mál. Tað frættist, at Hede-man næstan var við at geva upp. Men nú er aftur liv komið í málið. Tær seinastu undirsøk-ingarnar skulu hava prógvað, at fyrsta klassa benzín kann vinnast úr kolinum, $\frac{1}{2}$ tons av benzini av einum tonsi av koli! Tað er særliga glanskolið ella sum vit rópa tað: nýrakolið, ið er gott til benzinsvinnu. Men tess verri er so lítið av nýrakoli til. Nýra-kolið svarar í mun til hitt kolið sum kvistarir til sjálvt træið.

Donsk bløð skríva hópin um kolmálið á Tvøroyri.

Vit vilja í næsta blaði skriva særliga grein um hett mál.

Nøkur fa skip

eru farin úr Suðuroy til Grøn-lands. Flestu vara vist at fara beint aftaná jóansøkuna.

Ein fiskadampari

frá Johannes Jacobsen var her eftir fiski. Prísurin sigist at liggja um 25 kr. fyrri bl.

Bátar, ið hava roynt eftir kalva, hava fingið eitt sindur, men einki til muns til útforstu.

Sælends biskapurin Ostenfeldt

var um daginir á Tvøroyri. Hann vitjaði skúlan, hoyrði børnini í donskum og religiøn.

Sunnudagin prædikaði hann í kirkjuni, ið fyrri eina ferð var stágvandi full.

Vit skuldu haft ein fremman-dan biskop til hvønn sunnudag, so hovdu nógv fólk, ið annars sita heima, vitjað kirkjuna.

Hervilligur skerpingur

hevur verið í góðveðrinum. Vatn-trot var at kalla alla staðni.

Men so kom regndagur í viku. Hann oysti niður av himli til gleði fyrri foldina og alt livandi, ikki minst menniskjuni.

Jóansøkustevnan á Tvøroyri 1933.

Tvøroyri plagar vanliga — vit kunnu næstan siga altíð — at vera særliga væl fagnað av veðurgudunum, tá ið bygdin heldur stevnur og samkomur á ein ella annan hátt. Jóansøkan í ár var einki undantak. Kortini sá ikki lystiligt út sjálvan Jóansøkumorgunin — havtroðið í mjørka, so greyttjúkt, at ein

valla hómaði fjørðin. Men so út ímóti 12 tíðini, tá ið kappróðurin skuldi verða, lætti hann í. Um tað enn ikki var heilt klárt, tá ið róðurin byrjaði, kundu fólk tó meir enn so fylgja hon-um av Trongisvágssandinum út á bryggjuna. Ein góðan hálvan tíma aftaná róðurin var spegils-klárt við brennandi sólskini. Og tá ið fótíðsleikurin byrjaði um 4 tíðina, var so heit, at summi talaði um, at tað var sum í Sa-karas Sandflötum.

So stítt við góðum veðri og einari fjølbroyttari ídráttarskrá var húrurin óforur og fagnaðurin fyrstevnuni mikil millum manna

At kalla sama veðrið var sunnu-dagin — stevnan varði í tveir dagar tess vegna, at Jóansøku-dagurin fall á ein leygdag.

Fyrsti dagur:

Kappróður.

4-mannafor við óvitum: 4 bátar róðu, 1 Frøðbiarbatúr, 1 Tvøroyrabátur, 1 Hvítanesbátur og 1 bátur úr Trongisvági. Frøð-biarbatúrinn vann.

Síðani róðu trý áttamannafor, úr Óðravík, Trongisvági, úr Tvøroyri og úr Hvalbæ. Tvø-oyrabáturin »Tjaldrið», ið ung-mannafelagið eigir, vann.

Fyri fyrstu ferð kappróður kajakirri, 4 í tali. Sigmund Pe-tersen, skreddari, vann.

Kappsvimjing.

3 kvinnur svumu fyrst. Judith Hammer á Tvøroyri vann.

Síðan svumu 4 menn. Villiam Smith úr Vági vann.

So komu dreingirnir: 3 svumu. Brynjálvar Mortensen vann.

Fótíðsleikur millum

T. B. og V. B.

Flestir menn vóru á einum máli um, at Vábblingar neyvan hava spælt so væl á Tvøroyri áður, og vóru teir um javnir við Tvøroyra spælararnar. Úrslitið var: T. B. 2 mál, V. B. einki.

Fólkafundur var hildin oman-fyri kirkjuna. Mitens og H. P. Holm úr Hvalbæ vóru røðarar. Mitens talaði politisk, meðan Holm talaði um ídrátt. Hóast fundurin var bundin, tóku ymsir aðrir orðið. Okkum tykist rættast vera, tá ið jóansøkufundur vera politiskir, at orðið verður givið frítt til fundarfólkið. Um ikki tað verður, er tað skeiðt og órættast at tala politisk á jóan-søkustevnufundum.

Annar dagur:

Fótíðsleikur millum

H. B. og T. B.

Leikurin var ójavnur. Ymsir svikir vóru í hjá H. B., ið annars spældi væl. Tvøroyramenn vóru við yvirlutan. Teir finga 4 móti 0.

Aftan fótíðsleikin var posa-renning. 4 Tvøroyramenn runnu. Solevith Jensen vann.

Kl. 7 var hildin frávaldsfundur.

Røðarar vóru: M. S. Viðstein, P. J. Hansen og P. M. Dam, ið legði fyrri.

Broðrameinighetin helt gatu-møti, sama gjørdi missions-flokkurin. Hesir fundir vóru væl vitjaðir.

Um kveldið dynjaði dansur í holl.

Jóansøkan á Tvøroyri 1933 eydnaðist so stítt sera væl frá fyrst til síðst.

Friðarprógvið til Mussolini.

Til B. Z. am Mettog sigst frá Paris:

Eitt Romatelegram boðar frá, at Nobels friðarprógvið verður givið Mussolini fyrri 1933.

Ansvarhavandi blaðstýrari fyrri Suðuroyar-síðuna: P. M. DAM